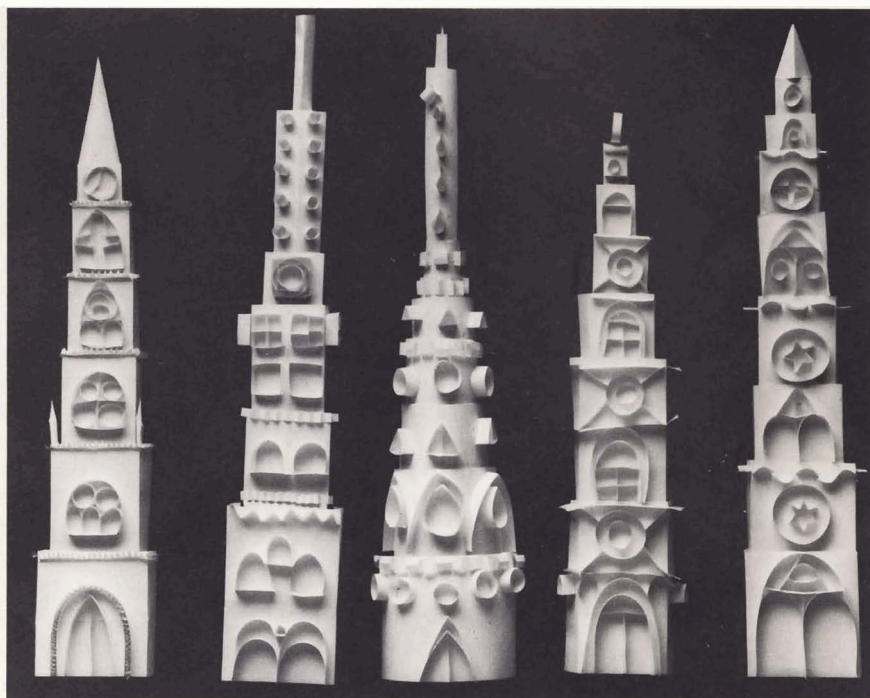

Een triomfantelijke toren

beeldend doel

Doelstelling en benodigdheden

- **a** De kinderen leren over het rangschikken van lineaire ornamenten op een vlak.
- **b** Tevens ontdekken zij dat ornament kan dienen om de onderverdeling van een vorm beter te zien.
- **c** De kinderen leren over licht-donkerwerking.

technisch doel

- **a** Het knippen, vrouwen, buigen en krullen van papier.
- **b** Het in reliëf opplakken van stroken op een fond.

materiaal

- Per groepje leerlingen:
- **a** Een zwarte ondergrond van 35 × 100 cm.
- **b** Enkele vellen wit tekenpapier (120 grams).
- **c** Een aantal stroken wit tekenpapier van 2 cm breed.

gereedschap

- Per leerling een schaar, een potje lijm en een potlood

leer- en hulpmiddelen

- **a** Stapelmateriaal (bijvoorbeeld blokken of doosjes).
- **b** Dia's, foto's of plaatwerk van allerlei soorten torens, een prikbord, diaprojector, bord en krijt.
- **c** Per leerling een stencil met een grote afbeelding van een gotische domtoren, waarop een vel overtrekpapier is bevestigd.
- **d** Literatuur: *Zorg voor de omgeving*, Staatsuitgeverij, Den Haag 1981.

beeldende inleiding

Lesverloop

■ In Les 14 in *Handvaardig 5* hebben we gesproken over stapelvormen. Haak hierop in door enkele leerlingen een stapelvorm met blokken of dozen te laten maken. Maak eens een zo hoog mogelijke toren. Waar moet je bij het toren bouwen op letten (evenwicht, stabiliteit)? Het gaat altijd om een hoge, verticale vorm op een relatief klein oppervlak. Ga in een leergesprekje na met welke bedoelingen in het verleden en heden torens zijn gebouwd.

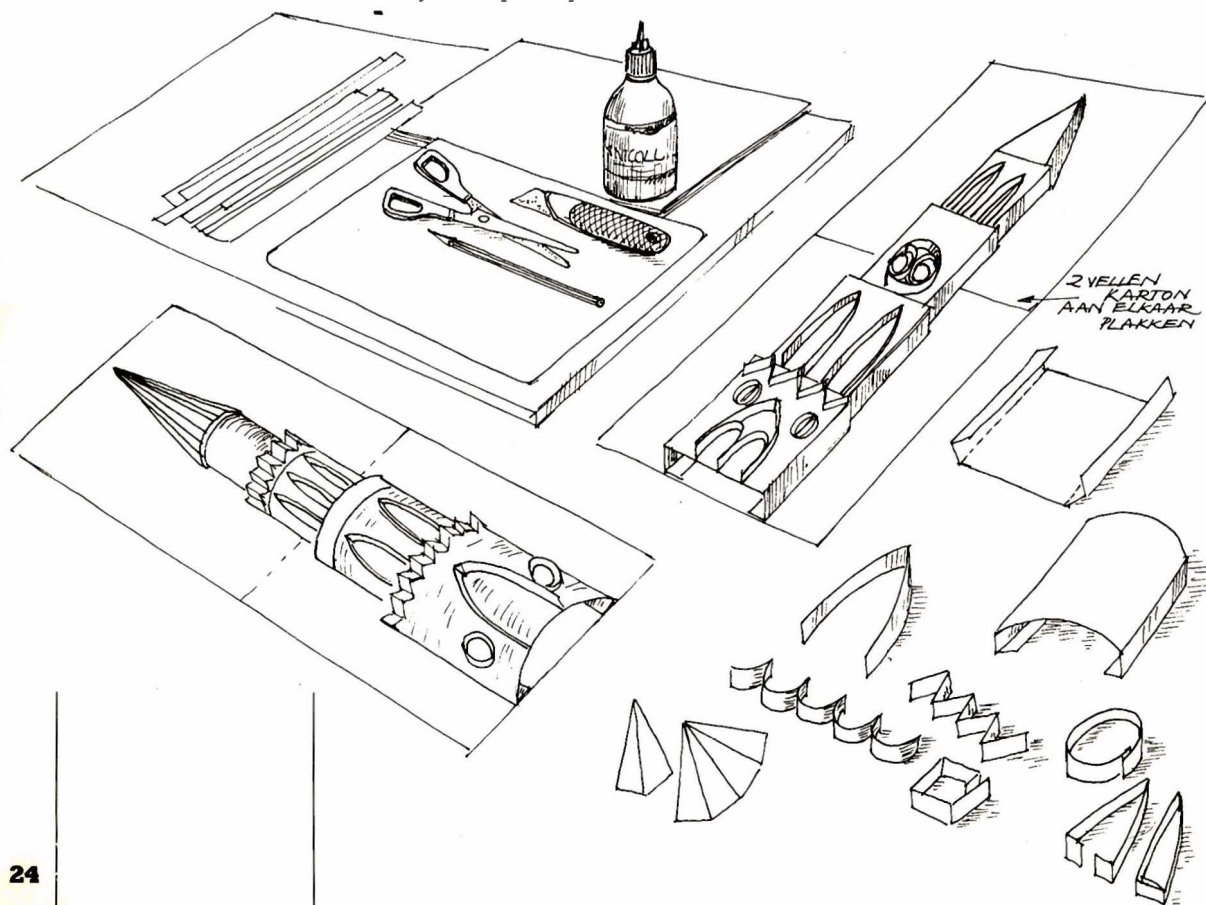
■ Torens kunnen dienen als *oriëntatiepunt* in een omgeving, omdat ze van ver worden gezien. Omdat ze zo opvallen wordt aan de vormgeving veel aandacht besteed.

■ Torens speelden vroeger een belangrijke rol bij de *verdediging* van een stad of personen (vestingtorens, donjons, vluchttorens). In zo'n toren zat men veilig en kon men de omgeving goed overzien.

■ Torens werden al snel *tekens van macht* of dienden om te imponeren; belangrijke personen, de staat, de kerk of de commercie manifesteren in torenachtige bouwsels hun gezag, technisch vernuft of idealen.

■ Torens kunnen ook allerlei *praktische functies* hebben, zoals watertorens, televisietorens, uitkijk- of wachttorens, vuurtorens en woontorens (wolkenkrabbers).

Laat van de verschillende typen torens dia's of platen zien. Prachtig versierde torens vinden we vaak bij kathedralen. Laat hiervan een voorbeeld zien, bijvoorbeeld de Utrechtse Domtoren. Wijs op de horizontale indeling, waarbij de opeenvolgende delen smaller worden (zgn. 'verjongen'). Deze indeling wordt nog versterkt door de aangebrachte versieringen: een prachtige ingangspartij, langgerekte spitsboogvensters met traceringen, galerijen, pinakels en torenspits. Het is een spel van verticale lijnen en licht-donkervlakken. Wijs ook op de symmetrie en het ritme.

technische inleiding

- **a** Verdeel de klas in groepjes van 3 à 4 leerlingen. Elk groepje krijgt een ondergrond van zwart Engels karton (35 x 100 cm; twee vellen aan elkaar plakken!).
- **b** De toren wordt in reliëf uitgebeeld. Laat zien hoe van een rechthoekig stuk papier de basisvorm voor de torenonderdelen wordt gevouwen (zie tekening). Met deze segmenten wordt de toren 'opgebouwd'.
- **c** De versieringen en binnenvormen worden met stroken uitgebeeld. Laat zien hoe de stroken kunnen worden verwerkt (bijvoorbeeld recht, gebogen, gevouwen, of gekruld). Ze worden met de snijkant op de torensegmenten geplakt. Wijs erop dat een eenmaal gekozen versieringsidee consequent wordt voortgezet in de hele toren.

begeleidings- adviezen

- **a** U kunt de leerlingen de geleding en de verticaliteit van de toren nog meer laten ervaren door hen een op een stencil afgebeelde gotische toren in grote lijnen over te laten trekken op transparant papier.
- **b** Deze opdracht neemt enkele lestijden in beslag. De eerste les kunt u een meer beschouwend karakter geven (de kunsthistorische en cultureel-maatschappelijke betekenis van torens).

nabespreking

- Hang de torens op, bekijk en bespreek ze gezamenlijk.
- Welke verschillen er zijn in de vormgeving, bijvoorbeeld uit welk soort onderdelen is de toren opgebouwd en hoe is dit te zien?
- Welke versieringsmotieven zijn er toegepast?
- Hoe is de reliëfwerking (licht-donkercontrast)?

kunstwijzer

- Pieter Breughel, *De toren van Babel*.
- Gotische torens zoals de Domtoren van Utrecht, de Nieuwe Kerk te Delft, de O.L. Vrouwekerk te Breda. De kathedralen van Amiens, Chartres of Reims.
- Natuurlijk kunnen ornamentale torens in de directe omgeving van uw school ook onderwerp van bespreking zijn.

Andere opdrachten

- **1** Een prachtig roosvenster (kunstwijzer: de Dom van Straatsburg).
- **2** Een prachtig vakwerkhuis.
- **3** Grootvaders staande klok.

